

qui per gratiam male iudicasset: ideoque suspectum id esse iudicium, & causam retractandam apud alios minime suspectos. Hoc loco castigatus pro rei veritate loquitur Augustinus, negans ullam fuisse ab Ecclesia iudicio interjectam appellationem, quantumvis obloquatur Optatus, qui quamlibet adversus quodcumque iudicium reclamationem appellacionis nomine significari credidit. Aliud quippe est appellare ab inferiori & subalterno tribunali ad tribunal superius; aliud vero iudicii revisionem postulare ac recognitionem, tamquam a male informati, seu de rei veritate minus instructi, aut suspecti, iudicibus editi.

4. Idemque Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 92. Si autem (inquit) quod verum esse petentibus tum majoribus vestris iudicium Episcopale dederat Constantinus, & apud Romanam & apud Arelatem, quorum primum apud eum accusatis & ab altero apud eum appellatis. Negat Augustinus appellatum a Summi Pontificis iudicio: conceditque appellatum ab Episcoporum Concilio minime oecumenico. His adde nullum esse in factu temere litigantium (quales erant schismatici Donatistae) fundamentum. Etiam si vero Constantinus per vicaciam acquieverit in hac re, ideo se ita gessit ut omnem eis praeberet occasionem & pretextum conquerendi ac tergiverfandi: utque iteratis condemnationibus iuste succumbentes, vel tandem a sua perveritate resisterent, vel eosdem ipsorum malitia, palam cunctis innotescens, omnibus magis faceret odiosos. Ipsemet Constantinus eorum admittens vesaniam proterviam exclamavit: *O rabida furoris audacia! sicut in causis gentium fieri solet, appellacionem interposuerunt.* Et idem rursus: *Meum iudicium postulant, qui ipse iudicium Christi expetunt. Dico enim ut se veritas habet, Sacerdotum iudicium ita debet haberi ac si ipse Dominus residens iudicet.* Haec refert Optatus, ipsiusque Constantini epistola nihil aliud fuit, quam iudicii Episcoporum confirmatio. Verum nulla Decreti Imperatorii ratione habita schismatici turbas miscere non desierunt. Deinde sub Constantio Ariano pacem cum Arianis, indidit communi adversus Orthodoxos bello, sanxerunt Juliani deinde Apostatae praesidium sibi postulare, qui restituta ubique terrarum idololatria, nihil magis habebat in votis quam ut Christiani nominis professores se invicem mutuis odiis consecrarent.

5. Quae in Donatistarum causa, mandante Constantino Augusto, & approbante Papa Sylvestro, apud Arelatem Synodus anno 314. convenit, multis nominibus celebritatem habet: quippe in qua Constantinus per se interfuit, & innumeris propemodum Episcopis ex universa Gallia, Britannia, & Hibernia, Italia, Sicilia, & Africa ed confufluxerunt. Interfuerunt pariter Summi Pontificis Legati Claudianus & Vitus Presbyteri, Eugenius & Cyriacus Diaconi. Afferit Ado Viennensis in Chronico, sexcentos in istud Concilium Patres accessisse. Meminerit passim huius Synodi Optatus Milevitanus Episcopus & Augustinus, qui ambo egregios libros adversus scripta Parmeniani exararunt. Parmenianus iste sublatore vivis Donato Carthaginis Pseudoepiscopo, a Donatistis fuit subrogatus; qui mox ut Cathedram illam nactus est, libros edidit in sua sectae patrocinium, mendacis confertos. Quorum tamen partem Ticonius, tametsi Donatista, cuius est frequens apud Augustinum mentio, contrariis scriptis impugnavit. Concilium Arelatense Augustinus lib. 2. de Baptismo cap. 9. & epist. 162. vocat plenarium & universale, atque universae Ecclesiae Concilium. Non fuit quidem generale Concilium seu oecumenicum, nec proprie loquendo Nationale ex una quapiam natione, qualia permulta visuntur in Conciliorum collectionibus, Italica, Germanica, Gallicana, Hispanica, Carthaginensis seu Africana: istud vero ex plurimis nationibus Occidentis collectum est, quae Patriarchalem Romani Pontificis constituant dignitatem ab illa distinctam, quam eidem Christus contulit in universalem toto orbe diffusam Ecclesiam. De Antistitum numero qui Synodo interfuerunt, non esse Adoni Viennensi habendam fidem viri docti confessantur, sexcentos confedisse Episcopos perhibenti, sed potius adhaerendum Augustino de ducentis attestanti lib. 1. contra epist. Parmeniani, cap. 5. *Usque adeo dementes sunt homines (inquit) ut ducentos iudices, apud quos victi sunt, vobis litigatoribus credant esse postponentes.* Praeterea admodum verosimile est, Maximum Arelatensem his praesidisse comitis, eique Sylvestrum Romanum suas commisit vices: quandoquidem primus in epistola Synodali nominatur, tum quia secundum Arelatense Concilium can. 18. ita decernit: *Ad Arelatensem Episcopi arbitrium Synodus congreganda: ad quam urbem ex omnibus mundi partibus praecipue Gallicanis, sub sancti Marini tempore legitimus celebratum fuisse Concilium atque conventum. Si quis communis infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat.*

6. Canon I. *Primo loco de observatione Pasche Dominici, ut uno die & uno tempore per orbem omnem a nobis celebraretur, & iuxta consuetudinem litteras ad omnes tu dirigas.*

Alloquitur Sylvestrum Papam. Inscriptio enim Concilii sic habet: *Domino Sanctissimo Fratri Sylvestro Marini, vel ceteris Episcoporum qui adunati sunt in oppido Arelatenfi:* His concinit Carthaginensis quinti Concilii canon 7. *Ut dies Pasche formatarum subscriptione omnibus innotetur.* Neminem laet gravis illa Ecclesiarum jam inde a primo saeculo diffusio circa diem celebrationis paschalis. Haud pauca enim Orientis Ecclesiae Pascha eodem quo Iudaei die celebrabant ex Mosai-ca lege decimaquarta lunae mensis Martii, Hebraico mensi Nisan respondenti. Cujus tuendi ritus gratia S. Polycarpus Ecclesiae Smyrnatium Episcopus Romanam adventu Pontifice Aniceto. Romana vero Ecclesia, cui major pars orbis se conformabat, paschale festum non nisi Dominico die, qui proxime decimaquartam Martii lunam sequitur, celebrabat. Quem usum constituit deinde Romanus Pontifex Victor per omnes Ecclesias servari, adjecta excommunicationis adversus controvencientes poena. Cui demum decreto complures Arianae Ecclesiae obtemperantes, deserunt Iudaico ritu, quem olim sectatae fuerant, uti. Multa tamen quae in Mesopotamia, Syria, & Cilicia erant Ecclesiae a pristina cum Iudaeis consuetudine non recesserunt: sed postea Niceni Concilii decretis paraverunt. Quoniam vero Aegyptii Astronomiae peritia praesidebant, curam pronuntiandi quotannis Dominica Paschalis diem, Nicena Synodus Alexandrino Praefuli demandavit: ut diem illum accurate ab Astronomis exploratum Romano Pontifici indicaret, cuius erat officium eandem postea diem, missis per omnes Ecclesias formatis litteris, indicare: ut tradit S. Leo Papa Magnus in epist. 64. ad Marcianum Augustum. In cunctis deinde Ecclesiis solemne erat per Diaconum inter Missarum solemnia futurum Pascha diem ipso Epiphania die ad populum proclamari: ut docemur Concilii Arelatenensis quarti can. 1. & Bracarenensis secundi can. 9. qui legitur insertus de consecrat. dist. 3. cap. placuit. Plura superius require ad saeculum II. Dist. 7. De litteris formatis.

7. Canon II. *De his qui in quibusdam locis ordinati fuerint ministri, in istis locis perseverent.* Eodem spectat huiusmodi Concilii can. 21. *De Presbyteris aut Diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transferunt, placuit ut eis locis ministerent quibus praefixi sunt. Quod si reliquis locis suis ad alium se locum transferre voluerint, deponantur.*

Ambobus hae Canonibus tria praescribuntur Ecclesiasticae disciplinae capita. Primum, ut quicumque ordine quovis Ecclesiastico instituantur, certae pariter Ecclesiae alligentur, cui per susceptorem Ordinum ministerium deserviant. Secundum, ut eis non sit liberum ab Ecclesiae ministerio cui ab ipsa ordinatione additi sunt discedere, aut alio suum pro libito transferre ministerium. Tertium, ut poenam suspensionis ab executione Ordinum incurrant, qui a praefixa sibi statione discedere, aut alibi Ordines susceptos exercere citra veniam proprii Antistitis praesumpserint. His stipulatur Nicenus can. 15. quo cavetur ne Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ab Ecclesiis, ad quas fuerunt ordinati, in aliarum Ecclesiarum ministerium transeant. Et citatur in c. non oportet Episcopum, 7. q. 1. Suffragatur pariter can. 6. Chalcedonenis concilii prohibens quemquam absolute ordinari, sed in ipsa sui ordinatione iubens destinari certae cui famuletur Ecclesiae: & profertur a Gratiano, c. neminem absolute, dist. 7. Eodem collimant Canones Apostolorum 15. & 16. quibus etiam poena excommunicationis infligitur Episcopo alienum Clericum detinenti invito, ad quem Clericus pertinet, Episcopo. Regulam istam aliqua ex parte instaurare connixum est Tridentinum Concilium, sess. 23. cap. 16. *Nemo (inquit) ordinetur quin certa Ecclesiae ascribatur. Nec admittantur alieni Clerici ad divina officia celebranda, sine commendatitii proprii ordinarii Episcopi.*

8. Canon V. *De theatricis, & ipsos placuit quandiu agunt, a communione separari.*

Eadem infligitur poena superiori can. 4. agitatoribus Circensibus. Concilium Illiberitanum c. 62. ita decernit: *Si auriga aut pantomimi credere voluerint, placuit ut prius suis artibus renunciant, & tunc demum suscipiantur: ut utriusque ad eas non revertantur. Quod si facere contra interdictionem tenuerint, projiciantur ab Ecclesia.* Idemque Concilium can. 67. *Prohibendum ne qua fidelis, aut catechumena, aut comicos aut viros scenicos*

scenicos habeat: quatinus hoc fecerit a communione arceatur. Videndus Tertullianus lib. de spectaculis, & Salvianus lib. 5. de Providentia Dei. Iliummodi persona in iure sunt infames, l. 2. ff. de his qui not. infam. Trajanum Plinius in paeneyrico laudibus effert hoc ipso, quod pantomimos omnes Roma exegerat. Innocentius III. c. cum decorem, de vita & hon. Cler. ludos theatrales in Ecclesiis, aut per Clericos exhiberi vetat.

9. Canon VII. *De Praesidibus qui fideles ad praesidium proficiunt, placuit, ut cum promoti fuerint, litteras accipiant Ecclesiasticas communicatorias: ita tamen ut in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cum coeperint contra disciplinam agere, tum domum a communione excludantur. Similiter & de his qui rempublicam agere volunt.*

Optime provisum: ne missi ad Provincias Magistratus, immunitatem a jurisdictione Episcopi ejus loci, ad quem a Principe mittuntur, praeterderent; utpote ad solum loci ex quo profecti sunt Episcopum pertinentes; animusque habeat discedendi post magistratus sibi delegati gestionem, eoque pretextu concessa sibi abutentur potestate, seque licentiosius gerent. Hoc vero decretum Constantinus, qui Concilio interfuit, sua praesentia confirmavit. Ambrosius certe non in advenam officialem, sed quod plus est in advenam Imperatorem Theodosium seniore, tunc forte Mediolani degentem, Episcopalem exercuit potestatem, quando ipsum introitu Ecclesiae prohibuit, & ad publicam adegit poenitentiam. His adjuget constans esse juris axioma, ibi causam esse ventilandam, ubi delictum est admittum, l. 1. c. ubi de crim. agi oportet. l. ult. ff. de accusatione. & c. ubi semper 3. q. 6. & c. ult. de foro compet. & c. 1. de raptoribus. Praerequitur autem hic Arelatenis canon, ut delegatus Praefes, antequam ad delegatam sibi praefecturam migret, litteras ab Episcopo loci, unde abcessurus est, formatas recipiat, secundum regulam Ecclesiasticam prioribus illis saeculis ab fideles vigentem.

10. Canon VIII. *De Afris quod propria lege sua munantur, ut rehaberent: placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de haeresi venerit, interrogentur symbolum: & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus tantum ei imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Hoc anno & consulatu nondum Ariana haeresis innoverat, cum qua mox Donatistae societatem junxere. Certe anno primo Sylvestri Pontificis hoc Arelatense Concilium celebratum constat, Volusiano & Anniano Consulibus. Arius vero Sylvestri ejusdem anno tertio cepit Alexandriae haeresim suam spargere. Eodemque anno Alexandrinus Antistes Alexander, ut nascentem haeresim comprimeret, in Synodo centum fere Episcoporum Arium damnavit. Itaque corrigendum Gratianus, qui hunc allegans Canonem octavum pro Afris, supponit Arianos, de consecr. dist. 4. cap. de Arianis. Tunc enim necdum Ariana haeresis emerferat; sed eoque furentem odio adversus Catholicam partem perciti erant Donatistae, ut quoscumque seductos ad suas partes traxerant, nulla ratione habita baptismi, quem apud Orthodoxos susceperant, sed illum potius execrantes, denuo baptizarent: majori temeritate dogma vetus instaurantes, quod sub Episcopis Carthaginensibus Agrippino, & Cypriano, duobus Concilii Africanis stabilitum, Stephanus Pontifex in Romano Concilio auctoritate Apostolicae traditionis proscriperat.

11. Canon IX. *De his qui Confessorum litteras asserunt; placuit, ut sublati eis litteris accipiant communicatorias.*

Istarum communicatoriarum concessio muneris erat episcopalis. Canone isto aboletur libellorum usus a Martyribus & Confessoribus proficentium, quorum intuitu & precibus, canonica poenitentiae tempora minuire solebant Episcopi, atque lapsi ante praesinitum tempus reconciliabantur. Eiusmodi libellorum ullam haberi rationem veterat Illiberitanus canon 25. Illorum pariter meminere, nec sine querimoniis, quod per illos facta disciplina vigor enervaretur, Tertullianus lib. ad Martyres, & Cyprianus epist. 10. 11. 12. 14. 15. Illa poenitentiae canonica ad Martyrum preces concedi olim solita mitigatio, Indulgentiis hodiernis praesidebat: ut ad Cyprianum Scholiae Pamelius adnotat.

12. Canon XI. *De puellis fidelibus quae gentilibus iugantur, placuit ut aliquanto tempore a communione separantur.*

Cultus disparitas prioribus Ecclesiae saeculis non fuit habita pro impedimento matrimonium dirimente, mul-

tum enim obtitisset Christianae fidei propagationi, magnamque confusionem & diffidia in familiis invexisset. Quapropter hanc dispositionem Christus Ecclesiae suae regimini & prudentiae reliquit. A primordiis igitur Ecclesiae praevalluit haec Apostolica sanctio 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidem: alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedat, discedat: non enim servituti subiectus est frater aut soror huiusmodi; in pace autem vocavit nos Deus. Postquam vero Christiana religio sub Constantino caput extulit, visum est Patribus huius Synodi, non quidem huiusmodi prohibere matrimonia; sed aliquam illis poenam quasi remotam injicere, qua sensum posterioribus saeculis via muniretur ad hanc prohibitionem qua deinceps huiusmodi connubia redderet irrita.

13. Canon XIII. *De his qui sacras Scripturas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum: placuit nobis ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis, ab ordine Clerici amoveatur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & de his quos ordinaverint ratio subsistat, non illis obicit ordinatio. Et quoniam multi sunt qui contra Ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, omnino non admittantur: nisi ut supra diximus actis publicis docuerint.*

Trium provide Patres Canone isto decernunt, ut Donatistarum malignitati pretextus subducant Ecclesiae perturbanda. Primum, ut sufficienter convicti traditores, quales permulti erant inter Donatistas, ab ordine Clerici & ministris Ecclesiae arceantur. Deinde quia illorum perdita nequitia veris convictionibus destituta, falsos testes pretio conducebat, eiusmodi corruptioni obviam itur, dum adiguntur ad probandum per acta dumtaxat publica traditionis, ceteraque ab illis objecta delicta. Perfacilis autem erat huiusmodi probatio si crimina vera essent, quae accusabat. Etenim lapsus illi omnes a Magistratibus ethnicis fuerant in acta publica redacti, idololatriae, thurificationes, fratrum delationes, sanctorum Librorum aut Ecclesiasticae fustigationis traditiones. Ad illa quippe acta, reddita demum sub Christiano Imperatore Ecclesiae pace, facilis erat unicuique recursus. Tertio ac postremo si quis objecti criminis innocens, manuum impositionem ab Episcopo suscepisset, qui fortasse lapsus fuisset, ne huius delicto praegravaretur: sed eiusmodi rata esset ordinatio. Et utique ordinatoris delicto non impeditur, neque tollitur indelebilis characteris potestas. Talis vero erat causa Caeciliani status, ab Episcopo Felice consecrati, quem adversarii causabantur traditionis reum.

14. Canon XIV. *De his qui falso accusant fratres; placuit eos usque ad exitum non communicare.*

Caecilianum falso accusabant Donatistae subtractarum elemosinarum, quas pia fidelium cura victui Confessorum, qui in vinculis erant, destinaverat. Et insuper eundem traditionis postulatam saviente persecutione, quorum nihil tamen iudice probare valuerat: nisi forte per corruptos & suspectos testes, nullatenus per acta aut instrumenta publica. Potest iste canon sic intelligi, ut ad finem vitae differatur, tandemque concedatur communicatio, sed in pari delicto severior est Illiberitani Conc. can. 75. *Si quis Episcopum, Presbyterum, vel Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.*

NICENAE PRIMAE OECUMENICAE

Synodi historia.

1. Nunc agendum de prima oecumenica Synodo Nicena, cui causam dedit haeresis Ariana, Arius Presbyter Alexandrinus sacrarum Litterarum interpretationi praepositus, ambitione tumens; quum sublato e visis Achilla Episcopo Alexandrino, fere non posset sibi hunc Episcopatum quem ambiverat, non fuisse delatum, sibi quae praetatum Alexandrum, virum hac sublimi sede dignissimum, virtutum meritis & sanctarum Litterarum peritia praecipuum, invidiae stimulis agitur, adortur quocumque modo sanae Apostolicaeque illius doctrinae obistere. Predicante igitur Alexandro